EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 21.11.2023.
COM(2023) 900 final

KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU I EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI

o nacrtima proračunskih planova za 2024.: ukupna ocjena

SAŽETAK

Ova Komunikacija sadržava sažetak mišljenja Komisije o nacrtima proračunskih planova za 2024. koje su dostavile države članice europodručja i ocjenu općeg proračunskog stanja u europodručju, uključujući opći smjer fiskalne politike.

Predviđa se da će u 2024. doći do daljnjeg smanjenja deficita u europodručju. Gospodarstvo europodručja pokazalo je otpornost, ali je izgubilo zamah te se i dalje suočava s velikom neizvjesnošću i rizicima. Kad je riječ o fiskalnoj strani, prema Komisijinoj prognozi koja se temelji na informacijama iz nacrta proračunskih planova deficit u europodručju iznosio bi manje od 3 % BDP-a u 2024. Očekuje se da će se udio duga u BDP-u u europodručju neznatno smanjiti 2024.

Predviđa se da će opći smjer fiskalne politike u 2024. biti kontrakcijski zbog gotovo potpunog ukidanja preostalih mjera u području energije. Takav smjer fiskalne politike smatra se primjerenim, a politike bi trebale ostati prilagodljive s obzirom na veliku neizvjesnost. Takav smjer nastavlja se na smjer fiskalne politike koji je u 2023. postao kontrakcijski nakon tri godine znatne ekspanzije povezane s krizom. Kontrakcijski smjer fiskalne politike predviđen u Komisijinoj jesenskoj prognozi u skladu je s potrebom da se poboljša održivost javnog duga u nekim državama članicama i fiskalna pozicija u srednjoročnom razdoblju te će pridonijeti suzbijanju inflacije i podupiranju monetarne politike.

Predviđa se da će u 2024. smjer fiskalne politike biti kontrakcijski u većini država članica. Međutim, predviđa se da će u pet država članica biti ekspanzivan. Većina država članica postupno ukida energetske mjere, ali predviđeni smjer fiskalne politike u 2024. bio bi restriktivniji da su države članice planirale iskoristiti sve uštede ostvarene energetskim mjerama za smanjenje deficita, u skladu s preporukom Vijeća. Umjesto toga, mnoge države članice planiraju uvesti nove neto tekuće rashode. Ako bi te mjere bile trajne i ne bi bile nadoknađene kompenzacijskim mjerama, mogle bi se negativno odraziti na dugoročne potrebe država članica za prilagodbom.

Kad je riječ o ocjeni nacrta proračunskih planova, mišljenja Komisije temelje se na fiskalnim preporukama koje je donijelo Vijeće. Budući da će opća klauzula o odstupanju biti deaktivirana krajem 2023., u srpnju 2023. donesene su kvantitativne fiskalne preporuke za pojedinu zemlju u pogledu maksimalne stope rasta neto rashoda, osim za države članice za koje se predviđa da će u 2023. ostvariti svoj srednjoročni proračunski cilj. Državama članicama preporučeno je i da i. postupno ukinu mjere energetske potpore što prije u 2023. i 2024. i, ako nisu ostvarile svoj srednjoročni proračunski cilj, iskoriste povezane uštede za smanjenje državnog deficita, ii. očuvaju ulaganja koja financira država i iii. osiguraju učinkovitu apsorpciju sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost i drugih fondova EU-a. Na temelju toga:

- Cipar, Estonija, Grčka, Španjolska, Irska, Litva i Slovenija u skladu su s fiskalnim preporukama. Od tih zemalja, predviđa se da će, uz Portugal, Cipar, Estonija i Irska ostvariti svoj srednjoročni proračunski cilj u 2024., dok se za Litvu predviđa da će biti blizu ostvarivanja svojeg srednjoročnog proračunskog cilja u 2024.,
- Austrija, Njemačka, Italija, Luksemburg, Latvija, Malta, Nizozemska, Portugal i Slovačka nisu u potpunosti u skladu s fiskalnim preporukama. Njemačka, Malta i

Portugal pozivaju se da postupno ukinu svoje energetske mjere. Italija, Latvija i Nizozemska pozivaju se da budu spremne poduzeti potrebne mjere. Luksemburg i Slovačka pozivaju se da usklade svoje nove planove s fiskalnim preporukama,

- postoji rizik da Belgija, Finska, Francuska i Hrvatska ne budu u skladu s fiskalnim preporukama. Predviđa se da će te države članice povećati neto rashode iznad preporučene maksimalne stope te ih se poziva da poduzmu potrebne mjere. Od te četiri države članice, predviđa se da će u Finskoj i Hrvatskoj nacionalna fiskalna politika biti ekspanzivna.

Važno je napomenuti da se fiskalne politike ne pooštravaju na štetu ulaganja, koja će se povećati u cijelom europodručju. Očekuje se da će se ulaganja neznatno povećati u 2024., čime će se osigurati kontinuirana potpora održivom i uključivom rastu te doprinijeti zelenoj i digitalnoj tranziciji. Doprinos financiranja nacionalnim sredstvima i sredstvima EU-a ukupnom rastu ulaganja razlikuje se među državama članicama. Predviđa se da će se ulaganja koja se financiraju iz nacionalnih proračuna očuvati (ili imati ekspanzivni učinak) u svim državama članicama, u skladu s preporukama Vijeća o ulaganjima, kao i potpora ulaganjima koja se pruža bespovratnim sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost.

Ukupni proračunski deficiti općenito se smanjuju u europodručju, ali se za niz država članica predviđa da će 2023. i 2024. premašiti referentnu vrijednost iz Ugovora od 3 % BDP-a. Predviđa se da će osam država članica imati deficit veći od 3 % BDP-a i u 2023. i u 2024., a samo jedna dodatna država članica u 2024. Komisija će u proljeće 2024. Vijeću predložiti pokretanje postupaka u slučaju prekomjernog deficita na temelju podataka o realizaciji za 2023., u skladu s postojećim pravnim odredbama. Države članice trebale bi to uzeti u obzir pri izvršavanju svojih proračuna za 2023. i pri provedbi svojih fiskalnih politika u 2024.

UVOD

Nacrti proračunskih planova država članica važan su dio koordinacije gospodarske politike u ekonomskoj i monetarnoj uniji[1]. U listopadu 2023. države članice europodručja dostavile su Komisiji i Euroskupini planove sa sažetkom svojih nacrta proračuna prije njihova podnošenja nacionalnim parlamentima[2]. Komisija je u kontekstu svoje jesenske prognoze 2023. donijela mišljenja o usklađenosti planova s Paktom o stabilnosti i rastu i s preporukama Vijeća. U ovoj su Komunikaciji sažeta ta mišljenja i iznesena je ukupna ocjena proračunskog stanja i izgleda za europodručje u cjelini.

Komisijina ocjena temelji se na fiskalnim preporukama koje je Vijeće donijelo 14. srpnja 2023. Budući da će opća klauzula o odstupanju biti deaktivirana krajem 2023., prvi put od 2019. donesene su kvantitativne fiskalne preporuke za pojedinu zemlju usmjerene na osiguravanje srednjoročne održivosti duga te na održivo povećanje potencijalnog rasta[3]. Konkretno, državama članicama za koje se ne predviđa da će ostvariti svoj srednjoročni proračunski cilj u 2023. preporučeno je da ograniče rast neto primarnih rashoda koje financira država na diferencirani iznos kojim bi se osigurala razborita fiskalna politika. Zemljama za koje se predviđa da će ostvariti svoj srednjoročni proračunski cilj u 2023. preporučeno je da zadrže dobru fiskalnu poziciju u 2024., bez takvog kvantitativnog ograničenja. Svim državama članicama preporučeno je da postupno ukinu mjere energetske potpore što prije u 2023. i 2024. i, ako se ne predviđa da će ostvariti svoj srednjoročni proračunski cilj u 2023., iskoriste ostvarene uštede za smanjenje državnog deficita. Vijeće je preporučilo i da bi sve države članice trebale očuvati ulaganja koja financira država i osigurati učinkovitu apsorpciju sredstava iz Mehanizma za oporavak i otpornost i drugih fondova EU-a, posebno u kontekstu ciljeva zelene i digitalne tranzicije i otpornosti. Za razdoblje nakon 2024. Vijeće je preporučilo daljnju provedbu srednjoročne fiskalne strategije postupne i održive konsolidacije, u kombinaciji s ulaganjima i reformama kojima se potiče veći održivi rast. Komisija će u svojoj ocjeni razmotriti jesu li države članice postupile u skladu s preporukama, uključujući širi cilj promicanja fiskalne održivosti i rasta.

Ova je Komunikacija podijeljena u tri odjeljka. U odjeljku 1. navedeni su makroekonomski i fiskalni izgledi za europodručje utvrđeni u nacrtima proračunskih planova i Komisijinoj jesenskoj prognozi 2023. U odjeljku 2. ocjenjuje se smjer fiskalne politike u europodručju i njegove posljedice na kombinaciju fiskalnih i monetarnih politika. U njemu se razmatraju i pokretači smjera fiskalne politike za europodručje u cjelini i za države članice. U odjeljku 3. daje se pregled nacrta proračunskih planova i Komisijine ocjene usklađenosti s fiskalnim preporukama za pojedinu zemlju.

[1] Kako je utvrđeno u Uredbi (EU) br. 473/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o zajedničkim odredbama za praćenje i procjenu nacrta proračunskih planova i osiguranju smanjenja prekomjernog deficita država članica u europodručju (SL L 140, 27.5.2013., str. 11.).

[2] Luksemburška, španjolska i slovačka vlada na odlasku dostavile su nacrte proračunskih planova koji se temelji na nepromijenjenim politikama.

[3] Aktivacija opće klauzule o odstupanju iz Pakta o stabilnosti i rastu kao odgovor na početak pandemije uzrokovane bolešću COVID-19 omogućila je državama članicama odstupanje od uobičajenih proračunskih obveza.

I. GOSPODARSKI I FISKALNI IZGLEDI ZA EUROPODRUČJE

(i) Gospodarski izgledi

Gospodarstvo europodručja pokazalo je otpornost na velike gospodarske šokove koje je pretrpjelo posljednjih godina, ali je izgubilo zamah. Nakon znatnog oporavka u 2021. i 2022. očekuje se da će se rast u europodručju u 2023. usporiti na 0,6 %. Visoke potrošačke cijene za većinu robe i usluga koje i dalje brzo rastu, uz iznimku pada cijena energije, snažno utječu na privatnu potrošnju, a vanjska potražnja ne pruža snažnu potporu gospodarstvu. Istodobno, odgovor monetarne politike na visoku inflaciju, uz najbrže i najveće povećanje kamatne stope od osnivanja monetarne unije, ima spore učinke na gospodarstvo. S pozitivne strane, tržište rada i dalje je snažno, uz rekordno nisku stopu nezaposlenosti i rekordno visoke stope sudjelovanja i zaposlenosti, iako se pojavljuju znakovi usporavanja. Očekuje se da će postupni oporavak rasta iznositi 1,2 % u 2024. zbog stalnog rasta zaposlenosti i povećanja realnih plaća, uz daljnju dezinflaciju. Rast BDP-a europodručja za 2023. i 2024. nešto je niži u Komisijinoj prognozi nego u nacrtima proračunskih planova (grafikon 1.1. i tablica iz Priloga III.), u kojima je pak taj rast niži nego u programima stabilnosti iz travnja 2023.

Posljednjih su se mjeseci povećali neizvjesnost i negativni rizici za izglede. To se prvenstveno odnosi na razvoj agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine koji je u tijeku i sukoba na Bliskom istoku, što može utjecati na energetska tržišta. Nadalje, prijenos pooštravanja monetarne politike može utjecati na gospodarsku aktivnost u duljem razdoblju i u većoj mjeri nego što je predviđeno ovom prognozom jer bi prilagodba poduzeća, kućanstava i državnih financija uvjetima visokih kamatnih stopa mogla biti zahtjevnija. Na izglede utječu i strukturne promjene koje su posebice povezane sa sve većim posljedicama klimatskih promjena, na što ukazuju ekstremni vremenski uvjeti te dosad nezabilježeni šumski požari i poplave u ljetnim mjesecima.

Grafikon 1.1. **Europodručje: rast realnog BDP-a, 2020. – 2024. (%)**

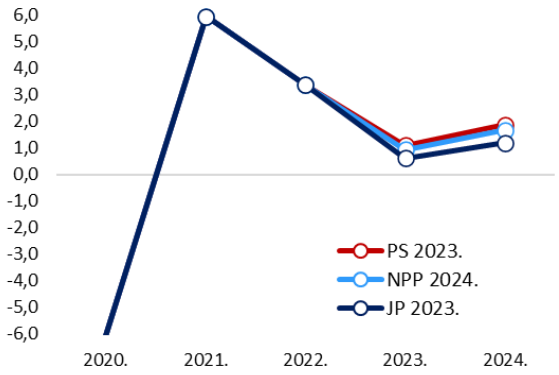

Izvori: nacrti proračunskih planova za 2024. (NPP 2024.), jesenske prognoze Europske komisije 2023. (JP 2023.) i programi stabilnosti za 2023. (PS 2023.).

(ii) Fiskalni izgledi

U nacrtima proračunskih planova predviđa se da će se u 2024. deficit u europodručju dalje smanjivati. Nakon što se krajem 2022. smanjio za gotovo pola u odnosu na najvišu razinu u 2020., očekuje se da će se deficit u europodručju dodatno smanjiti u 2023. na nešto

više od 3 % BDP-a (grafikon 1.2.a). U nacrtima proračunskih planova i Komisijinoj prognozi predviđa se neznatno daljnje smanjenje u 2024. na nešto manje od 3 % BDP-a (u programima stabilnosti iz travnja 2023. predviđena je još niža vrijednost). To je uglavnom posljedica gotovo potpunog ukidanja preostalih mjera energetske potpore u 2024. i nižih subvencija za privatna ulaganja, koji nadmašuju rastuće rashode za kamate. Međutim, deficit u 2024. i dalje bi ostao znatno iznad razine prije pandemije 2019. (0,6 % BDP-a) zbog dodatnih trajnih tekućih rashoda i smanjenja poreza uvedenih nakon pandemije. Sedam država članica predviđa deficit veći od 3 % BDP-a u 2024. (Belgija, Francuska, Italija, Malta, Slovenija, Slovačka i Finska), a u Komisijinoj prognozi takva su predviđanja za još dvije države članice (Španjolska i Latvija).

Grafikon 1.2.: **Europodručje: deficit i dug, 2020. – 2024. (% BDP-a)**

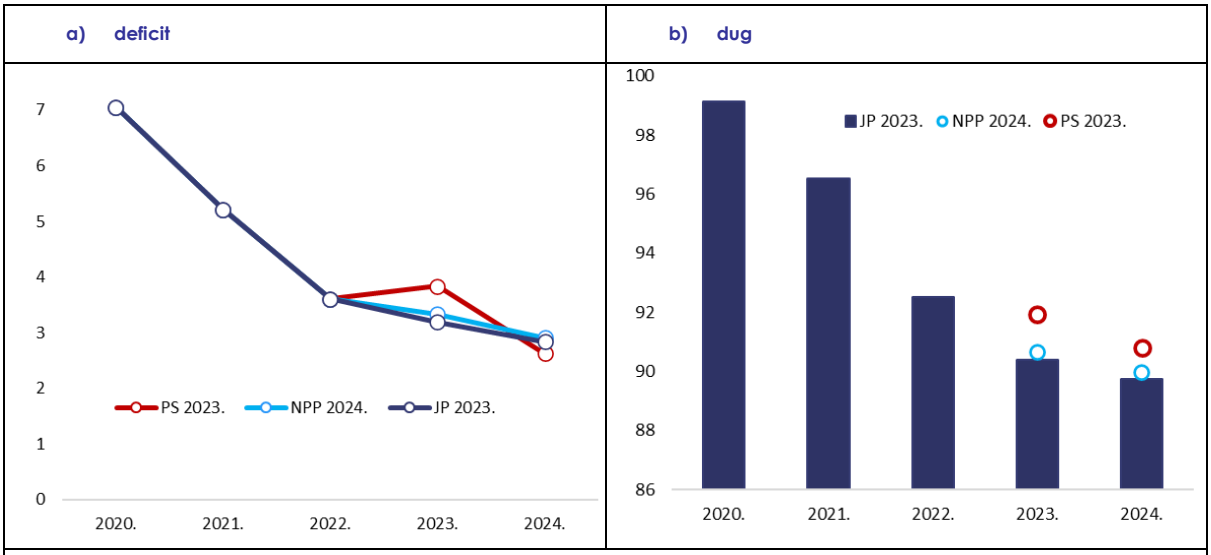

Izvori: nacrti proračunskih planova za 2024. (NPP 2024.), jesenske prognoze Europske komisije 2023. (JP 2023.) i programi stabilnosti za 2023. (PS 2023.).

Udio duga u BDP-u trebao bi se u 2024. tek neznatno smanjiti zbog manje povoljnih razlika između rasta nominalnog BDP-a i troška servisiranja javnog duga. I u nacrtima proračunskih planova i u Komisijinoj prognozi predviđa se da će se udio duga u BDP-u krajem 2024. smanjiti na približno 90 %, što je devet postotnih bodova manje u odnosu na najvišu razinu na kraju 2020. (grafikon 1.2.b). Prema nacrtima proračunskih planova 11 država članica predviđa dug veći od 60 % BDP-a u 2024., od čega ih pet predviđa dug veći od 100 % BDP-a (Belgija, Grčka, Španjolska, Francuska i Italija), dok Portugal predviđa pad duga ispod 100 %. Predviđa se da će se u 2024. udio duga smanjiti ili stabilizirati u više od polovine država članica europodručja, među ostalim u pet zemalja s najvećim dugom. Međutim, u Komisijinoj se prognozi u sljedećoj godini predviđa neznatno povećanje u dvije zemlje s dugom iznad 100 % (Belgija i Italija; grafikon 1.3.b).

Očekuje se da će inflacija i dalje biti ključni pokretač neznatnog smanjenja duga 2024., ali u manjoj mjeri nego 2023. Unatoč slabijem rastu i visokim primarnim deficitima, visoke razine inflacije u 2023. (mjereno deflatorom BDP-a) potaknule su smanjenje udjela duga u BDP-u povećanjem nazivnika nominalnog BDP-a (grafikon 1.3.a). Usto, unatoč višim kamatnim stopama na izdavanja novog duga, očekuje se da će se rashodi za kamate tek neznatno povećati 2023. zbog dugog dospijeća javnih dugova. Budući da se predviđa da će se inflacija smanjiti 2024., njezin će se povoljan učinak na nazivnik udjela duga u BDP-u smanjiti.

Očekuje se da će razlika u rastu kamata („učinak snježne grude”)[4] postati manje povoljna, uz daljnje povećanje rashoda za kamate te i dalje velike primarne deficite.

Grafikon 1.3. **Raščlamba promjene udjela duga (postotni bodovi BDP-a)**

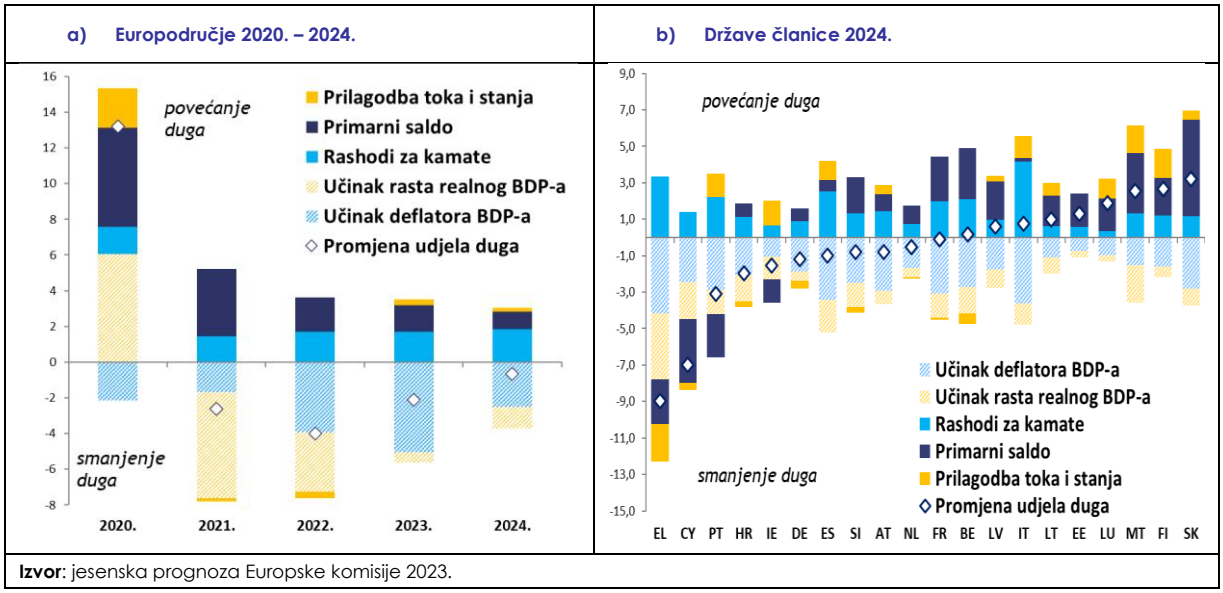

Izvor: jesenska prognoza Europske komisije 2023.

Projekcije duga za predstojeće godine vrlo su neizvjesne. Stohastičke simulacije, u kojima se na središnji scenarij primjenjuje velik raspon makroekonomskih šokova, upućuju na zaključak da će dug europodručja vjerojatno iznositi između 85 % i 95 % BDP-a u 2024. te između 79 % i 102 % BDP-a u 2028. (Prilog II.).

Na fiskalnu održivost negativno utječe nekoliko čimbenika. Konkretno, očekuje se da će manje povoljno makrofinancijsko okruženje negativno utjecati na dinamiku javnog duga u predstojećim godinama. Povećanje kamatnih stopa, posebno potaknuto povećanim inflacijskim pritiscima, postupno doprinosi plaćanju kamata i dinamici duga u različitoj mjeri ovisno o razini duga, njegovoj strukturi dospijeća i udjelu obveznica povezanih s inflacijom. Osim toga, starenje stanovništva usporava potencijalni rast i povećava javnu potrošnju. To ukazuje na važnost provedbe reformi i ulaganja radi ponovnog poticanja potencijala rasta i provedbe razboritih fiskalnih politika.

Istodobno, drugi čimbenici mogu ublažiti rizike za fiskalnu održivost. To su, primjerice, produljenje rokova dospijeća državnog duga posljednjih godina, stabilni izvori financiranja i inicijative EU-a, kao što su instrument Next Generation EU i Mehanizam za oporavak i otpornost, kojima se podupiru ulaganja i reforme za poticanje rasta.

II. SMJER FISKALNE POLITIKE I NJEGOVA RAŠČLAMBA

[4] „Učinak snježne grude” obuhvaća učinak rashoda za kamate na godišnju akumulaciju duga te učinak rasta realnog BDP-a i inflacije (mjereno deflatorom BDP-a) na udio duga.

(i) Opći smjer fiskalne politike

Smjer fiskalne politike u europodručju u 2023. postao je kontrakcijski nakon tri godine ekspanzije povezane s krizom. Smjer fiskalne politike predstavlja gospodarski poticaj iz nacionalnih proračuna i proračuna EU-a, što uključuje sve mjere u području energije, ali ne i privremene hitne mjere povezane s pandemijom bolesti COVID-19 (koje su u potpunosti ukinute 2023.). Prema Komisijinoj jesenskoj prognozi 2023. smjer fiskalne politike u europodručju bit će kontrakcijski za 0,5 % BDP-a u 2023. (grafikon 2.1.)[5]. Takav je smjer uslijedio nakon znatne ekspanzije od približno 4 % od 2020. do 2022. zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19 i naglog povećanja cijena energije nakon početka agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine.

Grafikon 2.1. **Smjer i komponente fiskalne politike u europodručju, 2020. – 2024. (% BDP-a)**

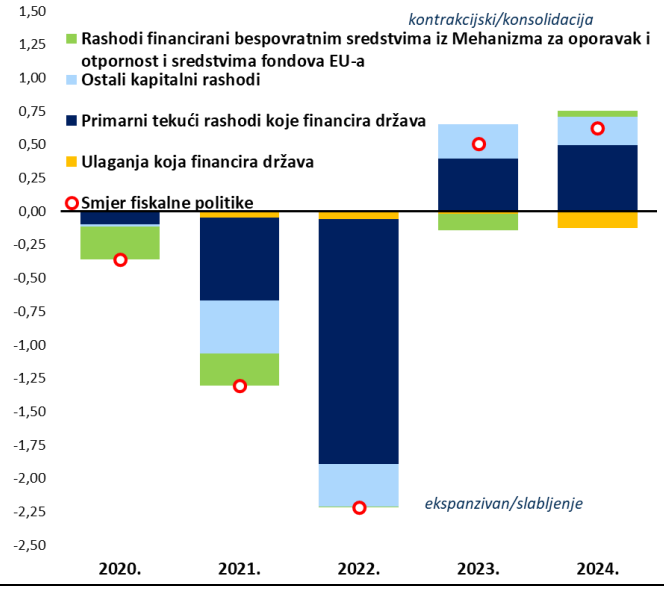

Izvor: jesenska prognoza Europske komisije 2023.

Fiskalno smanjenje u 2023. prvenstveno je posljedica smanjenja rashoda za mjere u području energije, uz očuvanje nacionalnih ulaganja. Neto primarni tekući rashodi koje financira država smanjeni su u 2023., uglavnom zbog djelomičnog postupnog ukidanja mjera u području energije uvedenih u 2022., koje su dovele do znatne ekspanzije. Smanjenju u 2023. doprinosi i smanjenje državnih subvencija za privatna ulaganja (drugi kapitalni rashodi)[6]. S druge strane, rashodi koji se financiraju bespovratnim sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost i sredstvima drugih fondova EU-a trebali bi se dodatno povećati, čime će se smanjiti

[5] Smjerom fiskalne politike mjeri se kratkoročni poticaj koji gospodarstvu daje diskrecijska fiskalna politika. U ovoj se Komunikaciji smjer fiskalne politike ocjenjuje razmatranjem godišnjeg povećanja neto primarnih rashoda u odnosu na desetogodišnji potencijalni rast. Za više pojedinosti o izračunu smjera fiskalne politike vidjeti bilješku 12. u dokumentu Europske komisije (2023.): Programi stabilnosti i konvergencije za 2023. Pregled, s ocjenom smjera fiskalne politike u europodručju, institucijski dokument 253.

[6] Trošak tih subvencija za ulaganja povećao se za 0,4 % BDP-a u 2021. i dodatna 0,3 postotna boda u 2022. uglavnom zbog mjera za ubrzavanje zelene tranzicije (npr. tzv. „Superbonus 110 %" u Italiji) i rješavanja posljedica u energetskom sektoru nakon početka agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine (npr. sanacija društva Uniper javnim sredstvima u Njemačkoj).

kontrakcijski učinak smjera fiskalne politike. Time se podupiru ulaganja, dok su javna ulaganja koja se financiraju iz nacionalnih proračuna očuvana, što dovodi do neutralnog doprinosa.
Predviđa se da će smjer fiskalne politike 2024. ostati kontrakcijski za približno 0,5 % BDP-a zbog gotovo potpunog ukidanja preostalih mjera u području energije. U Komisijinoj prognozi, koja sadržava informacije iz nacrta proračunskih planova, navodi se da će smjer fiskalne politike u europodručju u 2024. ostati kontrakcijski za 0,6 % BDP-a. To je povezano s očekivanim gotovo potpunim ukidanjem preostalih mjera energetske potpore, koje bi trebalo imati kontrakcijski učinak od gotovo 1 % BDP-a, te s daljnjim smanjenjem državnih subvencija za privatna ulaganja. Međutim, predviđa se da će se to djelomično nadoknaditi predviđenim povećanjem neto primarnih tekućih rashoda koji nisu povezani s energijom.

Očekuje se da će se ukupna ulaganja u europodručju u 2024. neznatno povećati zbog nacionalnog financiranja. Ulaganja koja se financiraju iz nacionalnih proračuna trebala bi imati neznatno ekspanzivan učinak u 2024. Očekuje se da će se razina rashoda financiranih bespovratnim sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost i sredstvima drugih fondova EU-a stabilizirati u 2024. To pokazuje da fiskalna prilagodba ne dovodi u pitanje ulaganja, koja bi trebalo zadržati na visokoj razini radi potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji te jačanja produktivnosti i otpornosti.

(ii) Razmatranja o smjeru fiskalne politike i kombinaciji fiskalnih i monetarnih politika

Kontrakcijski smjer fiskalne politike u skladu je s potrebom da se poboljša održivost javnog duga u nekim državama članicama i fiskalna pozicija u srednjoročnom razdoblju. To se posebno odnosi na velika gospodarstva u europodručju s vrlo visokim razinama duga. Pritisci na dug nastavit će se povećavati, među ostalim, zbog troškova starenja stanovništva, zelene i digitalne tranzicije te obrane, kao i zbog manje povoljne razlike između kamata i rasta te i dalje visoke razine javnih deficita, koje treba znatno smanjiti. Stoga je potrebno postupno ukidati privremene mjere, kao što su mjere povezane s energetskom krizom, a odgovarajuće uštede trebalo bi iskoristiti za smanjenje deficita, a ne za financiranje novih tekućih rashoda. Istodobno, politike bi s obzirom na veliku neizvjesnost trebale ostati prilagodljive. Preporukama Vijeća za države članice nastoji se osigurati srednjoročna održivost duga te održivo povećanje potencijalnog rasta, čime se ujedno štiti ekonomska i monetarna unija.

Kontrakcijski smjer omogućit će i da se fiskalnom politikom podupire monetarna politika, koja se prošle godine znatno pooštrila i koja pomaže u smanjenju inflacije s povijesno visokih razina dosegnutih u razdoblju 2022. – 2023. Uz opći kontrakcijski smjer, planirane fiskalne politike za 2024. uglavnom bi bile u skladu s monetarnom politikom. Nakon više od godine dana kontinuirane normalizacije monetarne politike, od srpnja 2022. do rujna 2023., kad su se kamatne stope povećale za 4,5 postotnih bodova, ESB je na svojem sastanku u listopadu 2023. odlučio zaustaviti povećanje kamatnih stopa[7]. Iako će monetarna politika i dalje ovisiti o podacima, tržišna predviđanja pokazuju da su kamatne stope dosegnule vrhunac i da bi se trebale ponovno početi smanjivati do sredine 2024. ESB također nastavlja pasivno smanjuje portfelj svojih programa kupnje vrijednosnih papira. Prijenos monetarne politike

[7] Više informacija o monetarnoj politici dostupno je u Radnom dokumentu službi Komisije „Izvješće o europodručju za 2024.” priloženom Preporuci za Preporuku Vijeća o ekonomskoj politici europodručja.

uvelike je u trenutačnom ciklusu rasta utjecao na uvjete financiranja, što je doprinijelo smanjenju domaće potražnje i, u kombinaciji s padom cijena energije i nižom inflacijom cijena hrane, smanjenju godišnje inflacije u europodručju s najviše razine iznad 10 % u listopadu 2022. na nešto manje od 3 % godinu dana poslije.

U tom kontekstu Komisija smatra da je kontrakcijski smjer fiskalne politike koji se očekuje u 2023. i 2024. uglavnom primjeren, ali prepoznaje da je potrebna daljnja prilagodljivost s obzirom na visoku neizvjesnost. Predviđa se da će u 2023. smjer fiskalne politike biti kontrakcijski (za 0,5 % BDP-a) zbog smanjenja tekućih rashoda, što je primjereno. U 2024. predviđa se daljnji kontrakcijski smjer (približno 0,5 % BDP-a), što bi bilo primjereno, pri čemu se prepoznaje potreba za daljnjom prilagodljivošću s obzirom na visoku neizvjesnost. Smjer fiskalne politike 2024. bio bi još više kontrakcijski kad bi se sve uštede ostvarene postupnim ukidanjem energetskih mjera iskoristile za smanjenje deficita, u skladu s preporukom Vijeća. Korištenje tih ušteda za uvođenje novih tekućih rashoda moglo bi se negativno odraziti na dugoročne potrebe država članica za prilagodbom ako bi ti novi rashodi bili trajni i ne bi se financirali kompenzacijskim mjerama.

Važno je napomenuti da smanjenje ne dovodi u pitanje ulaganja, koja će se povećati u cijelom europodručju. Predviđa se da će u 2023. i u 2024. ukupni učinak ulaganja biti ekspanzivan. Za razliku od znatnih smanjenja ulaganja tijekom financijske krize, time će se dugoročno poduprijeti održivi rast. Očekivano smanjenje drugih kapitalnih rashoda odnosi se na ukidanje posebnih privremenih mjera u velikim državama članicama i stoga ne odražava smanjenje potpore ulaganjima.

(iii) Pregled smjera fiskalne politike država članica

Smjer fiskalne politike država članica u 2023.

Unatoč općem kontrakcijskom smjeru fiskalne politike u europodručju 2023., smjer fiskalne politike bio je ekspanzivan u većini država članica, uglavnom zbog veće tekuće potrošnje. Vijeće je 12. srpnja 2022. preporučilo da bi države članice s visokom razinom duga trebale osigurati razboritu fiskalnu politiku, dok bi one s niskom ili srednje visokom razinom duga trebale odrediti općenito neutralan smjer politike. Naglasak za 2023. bio je na kretanjima neto primarnih tekućih rashoda bez (ciljanih) mjera energetske potpore i troškova povezanih s izbjeglicama. Međutim, u većini država članica opći smjer fiskalne politike u 2023. bio je ekspanzivan (grafikon 2.2.)[8]. Predviđa se da će u četiri države članice deficit biti veći od 3 % BDP-a. Predviđa se da će u 14 država članica neto primarni tekući rashodi koji nisu povezani s energijom ili izbjeglicama imati ekspanzivan učinak na smjer fiskalne politike, a pet od tih država članica dobilo je preporuku da ograniči taj rast (grafikon 2.3.)[9]. U devet država članica povećana ulaganja koja se financiraju i iz nacionalnih proračuna i iz proračuna EU-a bila su glavni pokretač ekspanzivnog smjera, koji potiče dugoročni rast. Općenito, kvaliteta mjera energetske potpore nije se poboljšala u 2023. jer tri četvrtine mjera nisu bile ciljane. Komisija će u proljeće 2024., na temelju podataka o realizaciji za 2023., ocijeniti usklađenost s fiskalnim preporukama Vijeća za pojedinu zemlju.

[8] Znatna ekspanzija u Slovačkoj uglavnom je posljedica vremenskog rasporeda apsorpcije sredstava iz europskih strukturnih i investicijskih fondova te povećanja energetskih mjera.

[9] Radi jednostavnosti i dosljednosti tijekom godina, analiza se temelji na svim energetskim mjerama.

U 2023. ulaganja su se povećala u većini država članica, uz potporu iz nacionalnih sredstava i sredstava EU-a. U srpnju 2022. svim državama članicama preporučeno je da povećaju javna ulaganja u zelenu i digitalnu tranziciju. Većina država članica povećala je ulaganja nacionalnim financiranjem ili financiranjem sredstvima EU-a. Rashodi koji se financiraju bespovratnim sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost i sredstvima drugih fondova EU-a trebali bi se povećati ili stabilizirati u svim državama članicama osim u dvjema.

Grafikon 2.2. **Smjer i komponente fiskalne politike država članica europodručja, 2023. (% BDP-a)**

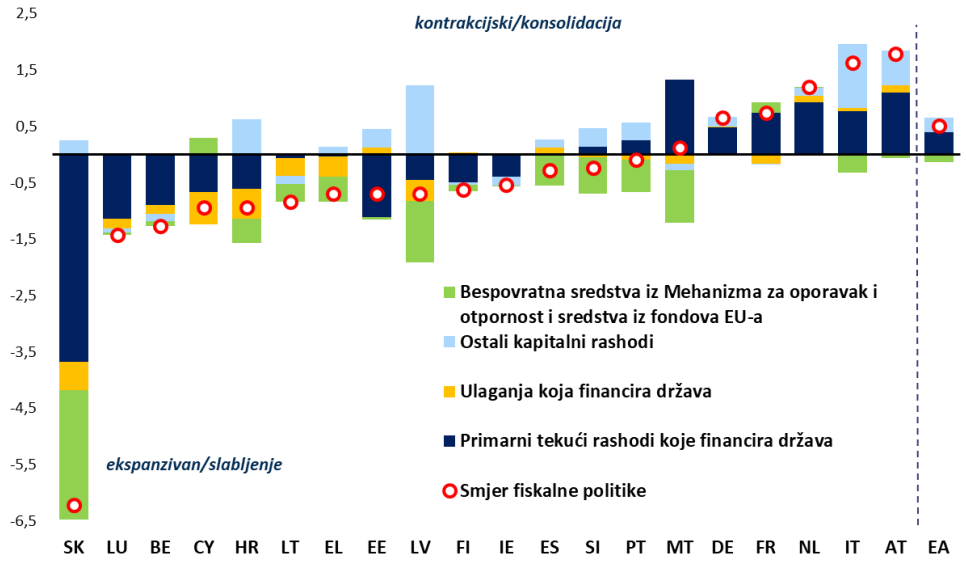

Izvor: jesenska prognoza Europske komisije 2023.

Grafikon 2.3. **Neto primarni tekući rashodi (koje financira država), učinak na smjer fiskalne politike i pokretači, 2023. (% BDP-a)**

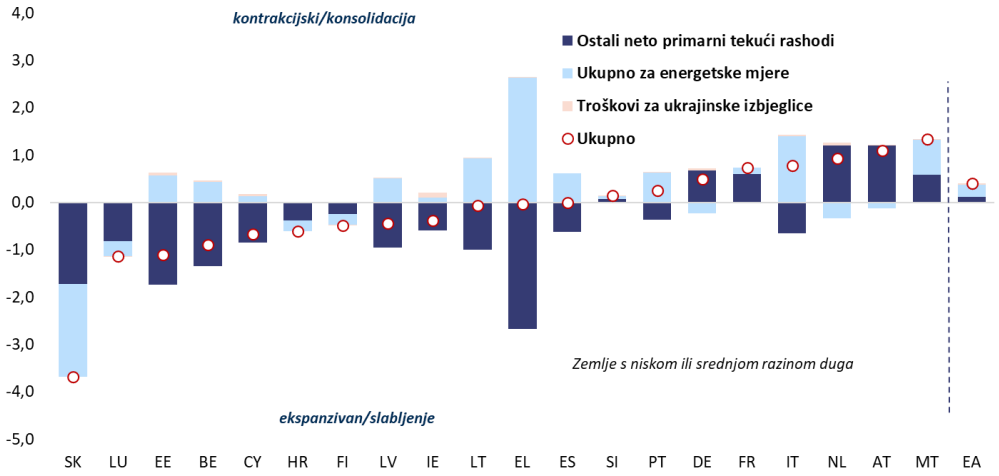

Izvor: jesenska prognoza Europske komisije 2023.

Smjer fiskalne politike država članica u 2024.

Očekuje se da će u 2024. smjer fiskalne politike u 14 država članica biti kontrakcijski, a u drugim državama članicama ekspanzivan ili uglavnom neutralan. Među državama članicama postoje velike razlike u smjeru fiskalne politike, od kontrakcijskog smjera većeg od 2 % BDP-a do ekspanzivnog smjera od 1,5 %. Prema Komisijinoj prognozi očekuje se da će

smjer fiskalne politike u većini država članica biti kontrakcijski ili uglavnom neutralan (grafikon 2.4.), a u pet država članica ekspanzivan. U svim državama članicama s dugom većim od 100 % predviđa se kontrakcijski smjer, izuzev Portugala, za koji se, međutim, predviđa da će u 2023. ostvariti svoj srednjoročni proračunski cilj. Taj je smjer u skladu s fiskalnim preporukama koje su im upućene da ograniče rast neto primarnih rashoda koje financira država.

Grafikon 2.4. **Smjer i komponente fiskalne politike država članica europodručja, 2024. (% BDP-a)**

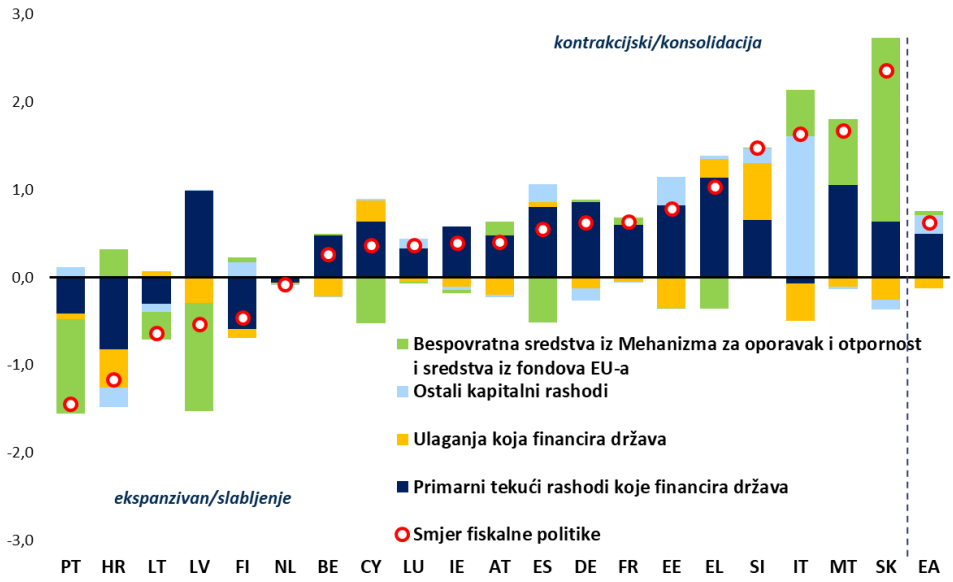

Izvor: jesenska prognoza Europske komisije 2023.

Iako se očekuje da će energetske mjere imati kontrakcijski učinak u gotovo svim državama članicama, u mnogim su državama članicama tekući rashodi koji nisu povezani s energijom ekspanzivni. Postupno ukidanje mjera energetske potpore u većini bi država članica dovelo do smanjenja ukupnih neto primarnih tekućih rashoda (grafikon 2.5.). Međutim, u mnogim državama članicama rastu i neto tekući rashodi koji nisu povezani s energijom. Stoga se u više od polovine država članica predviđa da će ukupno smanjenje tekućih rashoda biti manje nego u slučaju potpunog ukidanja energetskih mjera.

Grafikon 2.5. **Neto primarni tekući rashodi (koje financira država), učinak na smjer fiskalne politike i pokretači, 2024. (% BDP-a)**

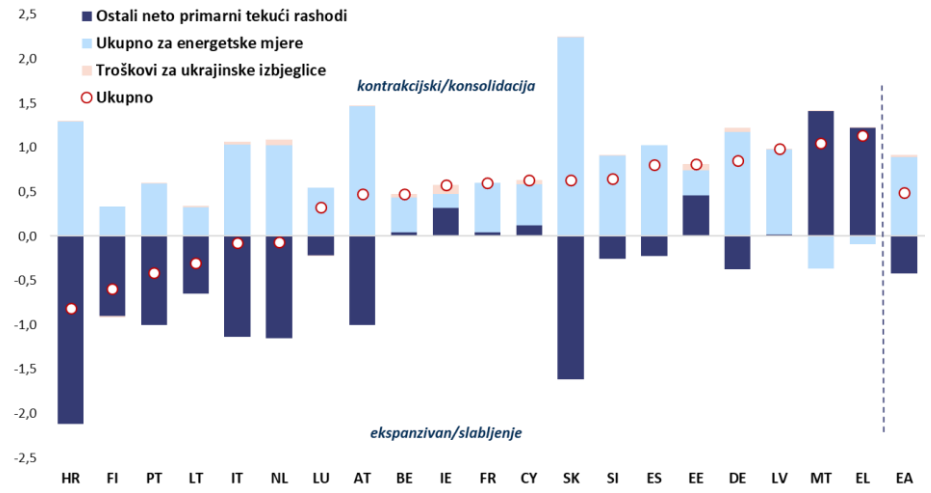

Izvor: jesenska prognoza Europske komisije 2023.

Iako se očekuje da će se u 2024. ukupna ulaganja povećati u većini država članica, među državama članicama razlikuje se učinak ulaganja koja financira država i ulaganja koja financira EU na smjer fiskalne politike. Prema Komisijinoj prognozi predviđa se da će ulaganja koja se financiraju iz nacionalnih proračuna u 2024. biti očuvana ili imati ekspanzivan učinak na smjer fiskalne politike u gotovo svim državama članicama (grafikon 2.4.). U malom broju država članica doprinos fondova EU-a i/ili ulaganja koja financira država bio bi kontrakcijski samo zbog vremenskog rasporeda apsorpcije sredstava iz strukturnih i investicijskih fondova EU-a i povezanih rashoda za nacionalno sufinanciranje[10]. Istodobno se predviđa da će se potpora ulaganjima koja se pruža bespovratnim sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost povećati ili ostati stabilna, što će EU-u omogućiti da nastavi financirati projekte ulaganja i reforme za povećanje produktivnosti bez povećanja deficita i duga u nacionalnim proračunima. Drugi kapitalni rashodi trebali bi osigurati velike kontrakcijske učinke u nekim državama članicama (vidjeti bilješku 6.). Očekuje se da će u većini država članica ukupna javna ulaganja, kao udio u BDP-u, doseći razine iz 2023. (grafikon 2.6.).

Grafikon 2.6. **Javna ulaganja (koja financira država u odnosu na zajmove iz Mehanizma za oporavak i otpornost u odnosu na druge fondove EU-a) 2023. i 2024. (% BDP-a)**

[10] Ocijenjeno je da su sve države članice u skladu s preporukom Vijeća o očuvanju ulaganja koja financira država, kako je navedeno u odjeljku III.

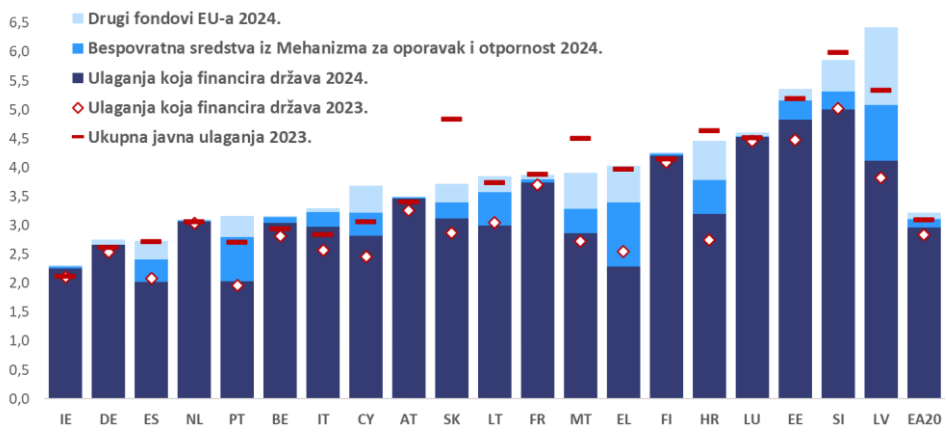

Izvor: jesenska prognoza Europske komisije 2023.

III. PREGLED NACRTA PRORAČUNSKIH PLANOVA

Većina država članica europodručja na vrijeme je dostavila svoje nacrte proračunskih planova. U skladu s člankom 6. Uredbe (EU) br. 473/2013 većina država članica dostavila je svoje nacrte proračunskih planova za 2024. u roku, odnosno do sredine listopada[11]. Za Luksemburg, Španjolsku i Slovačku privremene su vlade dostavile nacrte proračunskih planova uz pretpostavku o nepromijenjenim politikama. Proračunski iznosi iz njihovih nacrta proračunskih planova ne predstavljaju ciljeve politika te nacrti zakona o proračunu nisu predstavljeni nacionalnim parlamentima. U načelu, trebalo bi podnijeti ažurirane nacrte proračunskih planova čim vlada preuzme mandat sa svim proračunskim ovlastima.

Komisijina ocjena nacrta proračunskih planova temelji se na pristupu u *dva koraka*. Komisija je ocijenila usklađenost nacrta proračunskih planova s preporukama Vijeća o fiskalnoj politici za 2024. U prvom koraku Komisija je za zemlje za koje se ne predviđa da će ostvariti srednjoročni proračunski cilj ocijenila predviđa li se da će rast neto rashoda u 2024. biti u skladu s preporučenom maksimalnom stopom rasta. U drugom koraku ocijenjeni su drugi elementi preporuke Vijeća, posebno oni koji se odnose na postupno ukidanje mjera energetske potpore, iskorištavanje ostvarenih ušteda za smanjenje deficita te očuvanje ulaganja koja financira država. Pozitivan zaključak iz prvog koraka prilagođen je (snižen) s obzirom na usklađenost s druga tri elementa ocijenjena u drugom koraku. Komisija će u svojoj ocjeni razmotriti jesu li države članice postupile u skladu s preporukama, uključujući širi cilj promicanja fiskalne održivosti i rasta.

[11] U skladu s člankom 6. stavkom 3. točkom (d) Uredbe br. 473/2013 neki nacrti proračunskih planova sadržavali su kvantitativne procjene distribucijskih učinaka planiranih proračunskih mjera.

U nastavku slijedi sažetak mišljenja Komisije o nacrtima proračunskih planova za 2024.[12]. Mišljenja se temelje na Komisijinoj jesenskoj prognozi 2023., uključujući informacije iz nacrta proračunskih planova[13]:

- *Prvi korak: ograničavanje rasta rashoda ili zadržavanje srednjoročnog proračunskog cilja:*

  U Komisijinoj prognozi predviđa se da će u 2024. pet država članica ostvariti svoj srednjoročni proračunski cilj ili biti blizu njegova ostvarenja. Predviđa se da će Cipar i Irska u 2024. i dalje ostvarivati srednjoročni proračunski cilj. Osim toga, na temelju jesenske prognoze 2023. očekuje se i da će Portugal i Estonija ostvariti srednjoročni proračunski cilj i u 2023. i 2024. Predviđa se da će Litva u 2024. biti blizu ostvarenja svojeg srednjoročnog proračunskog cilja.

  Predviđa se da će neto rashodi Austrije, Njemačke, Grčke, Španjolske, Malte i Slovenije biti u skladu s preporučenom maksimalnom stopom.

  Za sljedeće države članice predviđa se da njihovi neto rashodi neće biti u potpunosti u skladu s preporučenom maksimalnom stopom:

  - za Luksemburg se predviđa malo odstupanje iznad preporučene maksimalne stope,
  - predviđa se da će Latvija, Nizozemska i Slovačka također ostvariti rast neto primarnih rashoda iznad preporučene maksimalne stope. Međutim, Komisija je za te tri države članice uzela u obzir predviđanje, na temelju jesenske prognoze, da će njihovi neto rashodi u 2023. biti niži od očekivanih u vrijeme donošenja preporuke. Taj je osnovni učinak za te države članice posebno velik. Ako bi neto rashodi u 2023. u Latviji, Nizozemskoj i Slovačkoj bili jednaki onima koji su se očekivali u vrijeme donošenja preporuke, ostvarena stopa rasta neto rashoda u 2024. bila bi jednaka preporučenoj maksimalnoj stopi rasta ili niža od nje,
  - kad je riječ o Italiji, utvrđena stopa rasta neto rashoda niža je od maksimalne stope koju je preporučilo Vijeće. Međutim, trenutačne procjene neto rashoda u 2023. više su od očekivanih u vrijeme donošenja preporuke. Ako bi neto rashodi u 2023. bili u skladu s očekivanjima u vrijeme donošenja preporuke, ostvarena

[12] Uz mišljenja je dostavljen statistički prilog koji uključuje potrebne informacije za ocjenu planova država članica.

[13] Komisija je nakon primitka nacrta proračunskih planova provela preliminarnu ocjenu „u nominalnoj vrijednosti" te je dopisima obavijestila sedam država članica (Belgija, Hrvatska, Finska, Litva, Latvija, Nizozemska i Slovačka) o svojim preliminarnim opažanjima, uz koje je poslala i zahtjev za dodatne informacije (dopisi su poslani 27. listopada 2023., osim dopisa Latviji, koji je poslan 3. studenog 2023.). Informacije dobivene od tih država članica uzete su u obzir u Komisijinim ocjenama.

stopa rasta neto rashoda u 2024. bila bi viša od preporučene[14]. Stoga se ocjenjuje da rast neto rashoda nije u potpunosti usklađen.

Predviđa se da postoji rizik da neto rashodi u Belgiji, Hrvatskoj, Finskoj i, u manjoj mjeri, Francuskoj neće biti u skladu s preporučenom maksimalnom stopom. Od te četiri države članice, predviđa se da će u Finskoj i Hrvatskoj nacionalna fiskalna politika biti ekspanzivna[15].

- *Drugi korak: postupno ukidanje energetskih mjera, iskorištavanje ostvarenih ušteda za smanjenje deficita i očuvanje ulaganja koja financira država:*

Predviđa se da će većina država članica postupno ukinuti preostale energetske mjere, ali mnoge od njih odgovarajuće uštede ne koriste za smanjenje deficita. Većina država članica postupno će ukinuti mjere energetske potpore što prije u 2023. i 2024. Međutim, to nije slučaj s Hrvatskom, Njemačkom, Francuskom, Luksemburgom, Maltom i Portugalom, za koje se predviđa da će u 2024. i dalje provoditi velik broj mjera. Kad je riječ o iskorištavanju ostvarenih ušteda za smanjenje državnog deficita, postoji rizik da Austrija, Belgija, Hrvatska, Finska, Njemačka, Latvija, Luksemburg, Nizozemska i Slovačka neće biti u skladu s preporukom jer se ne očekuje da će dio ušteda iskoristiti za smanjenje državnog deficita[16]. Ocijenjeno je da Italija nije u potpunosti u skladu s tim dijelom preporuke.

Smatra se da su sve države članice postupile u skladu s preporukom da u 2024. očuvaju ulaganja koja financira država. U jesenskoj prognozi za većinu država članica predviđa se da se udio ulaganja koja financira država u BDP-u neće smanjiti u odnosu na 2023. Iznimke su Grčka i, u manjoj mjeri, Španjolska. Međutim, to je posljedica vremenskog rasporeda programskih razdoblja strukturnih fondova EU-a i povezanih doprinosa koje financira država. Stoga se ocjenjuje da su javna ulaganja u 2024. u te dvije države članice u skladu s preporukama Vijeća.

Općenito, smatra se da je sedam država članica u skladu s fiskalnim preporukama, devet država članica nije u potpunosti s njima u skladu, a za četiri države članice postoji rizik da neće s njima biti u skladu. Cipar, Estonija, Grčka, Španjolska, Irska, Litva i Slovenija u skladu su s fiskalnim preporukama. Austrija, Njemačka, Italija, Luksemburg, Latvija, Malta, Nizozemska, Portugal i Slovačka nisu u potpunosti u skladu s fiskalnim preporukama. Njemačka, Malta i Portugal pozivaju se da postupno ukinu mjere energetske potpore što prije u 2023. i 2024. Italija, Latvija i Nizozemska pozivaju se da budu spremne poduzeti potrebne mjere. Luksemburg i Slovačka pozivaju se da osiguraju usklađenost svojeg novog plana s preporukom Vijeća. Postoji rizik da Belgija, Finska, Francuska i Hrvatska neće biti u skladu s

[14] To je uglavnom posljedica dvaju čimbenika koji se odnose na porezne kredite za energetsku obnovu stambenih zgrada: i. veća iskorištenost u 2023. od očekivane i ii. zakonodavne izmjene kojima se mijenja priroda poreznih kredita, zbog kojih oni nemaju očekivani učinak na rashode u 2024. Za više informacija vidjeti savjet Eurostata iz rujna 2023.: (IT+Advice+on+recording+of+2023+Superbonus.pdf (europa.eu)).

[15] Nacionalna fiskalna politika definira se kao svi rashodi koje financira država, osim rashoda koji se financiraju bespovratnim sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost i sredstvima drugih fondova EU-a.

[16] U toj su kategoriji i Portugal i Litva, ali taj dio preporuke ne primjenjuje se na zemlje za koje se predviđa da će u 2024. ostvariti srednjoročni proračunski cilj ili biti blizu njegova ostvarenja.

preporukama te ih se poziva da poduzmu potrebne mjere u okviru nacionalnog proračunskog postupka kako bi u 2024. osigurale usklađenost fiskalne politike s Preporukom Vijeća.

Naposljetku, ukupni proračunski deficiti općenito se smanjuju u europodručju, ali se predviđa da će u 2023. i 2024. u određenim državama članicama premašiti referentnu vrijednost od 3 % BDP-a utvrđenu Ugovorom. Predviđa se da će osam država članica u 2023. i 2024. imati deficit veći od 3 % BDP-a (Belgija, Španjolska, Francuska, Italija, Latvija, Malta, Slovenija i Slovačka), a samo jedna dodatna država članica u 2024. (Finska). Komisija će u proljeće 2024. Vijeću predložiti pokretanje postupaka u slučaju prekomjernog deficita na temelju podataka o realizaciji za 2023., u skladu s postojećim pravnim odredbama. Države članice trebale bi to uzeti u obzir pri izvršavanju svojih proračuna za 2023. i pri provedbi svojih fiskalnih politika u 2024.

PRILOG I.: Metodologija i pretpostavke na kojima se temelji Komisijina jesenska prognoza 2023.[17]

Pretpostavke na kojima se temelji Komisijina jesenska prognoza 2023., koju neovisno izrađuju službe Komisije, objašnjene su u samom dokumentu prognoze[18]. Proračunski podaci za razdoblje do 2022. temelje se na podacima koje su države članice dostavile Komisiji do 1. listopada 2023. i koje je Eurostat potvrdio 23. listopada 2023. Eurostat nije izmijenio te podatke niti je u vezi s njima izrazio zadršku.

Mjere kojima se podupire financijska stabilnost evidentirane su za potrebe prognoze u skladu s odlukom Eurostata od 15. srpnja 2009.[19]. Ako nije drukčije navedeno, dokapitalizacije za koje su dostupni dostatni podaci uključene su u prognozu kao financijske transakcije, odnosno kao mjere kojima se povećava dug, ali ne i deficit. Državna jamstva za bankovne obveze i depozite nisu uključena u državne rashode, osim ako postoje dokazi da su aktivirana. Međutim, zajmovi koje je državni sektor odobrio bankama obično se uključuju u državni dug.

Za 2024. u obzir se uzimaju doneseni ili predstavljeni proračuni i sve druge mjere za koje postoje dostatni podaci, uključujući informacije iz nacrta proračunskih planova. Za 2025. primijenjena pretpostavka o nepromijenjenim politikama podrazumijeva ekstrapolaciju podataka o kretanju prihoda i rashoda te uključivanje mjera koje su dostupni dostatni podaci.

Ukupni iznosi duga opće države na razini EU-a u prognozama u razdoblju 2023. – 2025. objavljuju se nekonsolidirani (tj. bez korekcije zbog međudržavnih zajmova). Projekcije državnog duga za pojedinačne države članice u razdoblju 2023. – 2025. uključuju učinak jamstava za Europski fond za financijsku stabilnost, bilateralne zajmove drugim državama članicama i sudjelovanje u kapitalu Europskog stabilizacijskog mehanizma, kako je planirano posljednjeg dana prognoze[20].

[17] U skladu s člankom 7. stavkom 4. Uredbe (EU) br. 473/2013 „metodologija i pretpostavke najnovijih gospodarskih prognoza službi Komisije za svaku državu članicu, uključujući procjene učinka ukupnih proračunskih mjera na gospodarski rast, prilažu se ukupnoj procjeni".

[18] Metodološke pretpostavke na kojima se temelji Komisijina jesenska ekonomska prognoza 2023. dostupne su na: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-11/ip258_en.pdf

[19] Dostupno na: FT – Odluka Eurostata – 9. srpnja 2009. _3_ _final_ (europa.eu)

[20] U skladu s odlukom Eurostata od 27. siječnja 2011. o statističkom evidentiranju poslova u okviru EFSF-a, dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/5034386/2-27012011-AP-EN.PDF.

PRILOG II.: Analiza održivosti duga i analiza osjetljivosti

Ovaj Prilog sadržava analizu osjetljivosti kretanja javnog duga na moguće makroekonomske šokove u skladu s člankom 7. Uredbe (EU) br. 473/2013. Stohastičke projekcije duga koriste se za ocjenu mogućeg učinka na dinamiku javnog duga koji proizlazi iz rizika za rast nominalnog BDP-a, kretanja na financijskim tržištima i fiskalnih šokova koji utječu na stanje državnog proračuna[21].

U stohastičkim projekcijama uzima se u obzir makroekonomska nesigurnost na temelju jednog „središnjeg" scenarija projekcije duga u razdoblju 2024. – 2028.: scenarija iz Komisijine jesenske prognoze 2023. U tom se scenariju uobičajena pretpostavka o „nepromijenjenoj fiskalnoj politici" primjenjuje izvan okvira prognoze[22].

Na makroekonomske uvjete predviđene u središnjem scenariju primjenjuju se šokovi kako bi se dobila raspodjela mogućih kretanja duga („stožac" u dijagramima prikazanima u grafikonu III.1.). Stožac prikazuje niz raznih mogućih makroekonomskih uvjeta, pri čemu se na rast, kamatne stope i primarni saldo primjenjuje do 2000 simuliranih šokova. Razmjeri i korelacija tih šokova odražavaju povijesnu volatilnost i odnose među tim varijablama[23]. Stoga dijagrami pružaju probabilističke informacije o dinamici duga europodručja, uzimajući u obzir moguću pojavu šokova koji utječu na rast, kamatne stope i primarni saldo, čiji su razmjeri i korelacija odraz povijesnih kretanja.

U dijagramu je predviđeno kretanje duga u okviru središnjeg scenarija prikazano kao crvena crta. Medijan simulacija prikazan je kao isprekidana crna crta. Stožac obuhvaća 80 % svih mogućih kretanja duga, a kretanja 20 % najmanje vjerojatnih šokova nisu prikazana. Različito osjenčana područja unutar stošca prikazuju različite udjele u ukupnoj raspodjeli mogućih kretanja duga.

Simulacije za 2024. upućuju na to da će, uz vjerojatnost od 80 %, udio duga u BDP-u u europodručju na temelju Komisijina scenarija iznositi od 85 % do 95 %. Vjerojatnost da udio duga u BDP-u do 2028. bude veći od oko 90 % iznosi 50 % na temelju Komisijina scenarija.

Te projekcije podložne su dodatnim rizicima. S obzirom na to da veličina i korelacija šokova odražavaju prethodno ponašanje varijabli, u metodologiji se ne uzima u obzir nesigurnost u stvarnom vremenu, osobito kad je riječ o ocjeni proizvodnog jaza. Ta neizvjesnost upućuje na dodatni izvor rizika za buduća kretanja duga koji nije uključen u ovu analizu. Drugi izvor rizika odnosi se na nastanak nepredviđenih obveza jer su dijagramima obuhvaćeni samo rizici koji su se ostvarili u prošlosti pogoršanjem primarnog salda.

[21] Metodologija za stohastičke projekcije javnog duga koja se ovdje primjenjuje opisana je u Prilogu A.7. Izvješću Europske komisije o održivosti duga za 2019. i u Berti K. (2013.), *Stochastic public debt projections using the historical variance-covariance matrix approach for EU countries,* European Economy Economic Paper br. 480.

[22] Komisijina jesenska prognoza 2023. uključuje donesene i/ili barem vjerodostojno najavljene mjere fiskalne politike i informacije koje su bile dostupne do 31. listopada 2023. Nakon 2025. (posljednja godina prognoze) strukturni primarni saldo mijenja se samo na temelju predviđenih (neto) troškova starenja stanovništva.

[23] Pretpostavlja se da su šokovi normalno distribuirani.

Grafikon II.1.: Dijagrami stohastičkih projekcija javnog duga prema scenariju iz Komisijine prognoze i scenariju na temelju prognoza iz nacrta proračunskih planova – europodručje

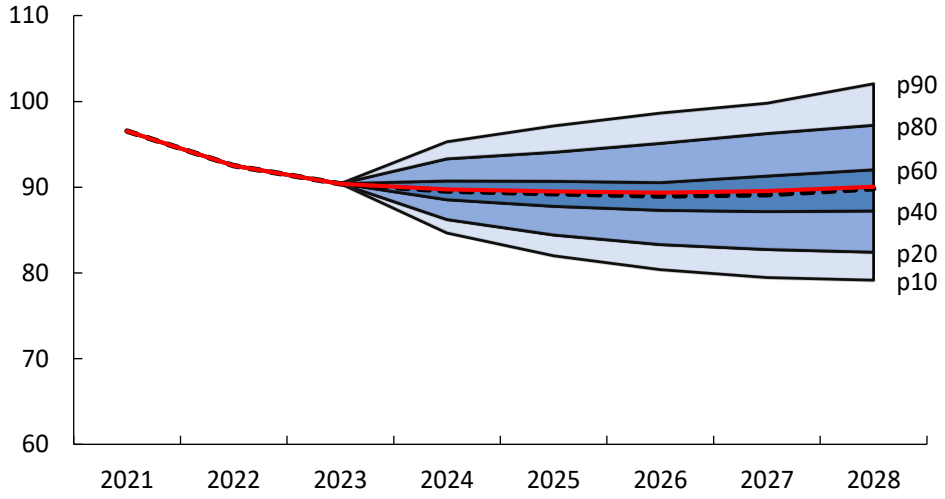

Napomena: isprekidana crta predstavlja medijan, dok crvena crta predstavlja osnovni scenarij.

PRILOG III.: Tablice makroekonomskih i fiskalnih pokazatelja

	Rast realnog BDP-a (%)						Ukupni saldo (% BDP-a)						Državni dug (% BDP-a)					
	2023			2024			2023			2024			2023			2024		
Zemlja	PS	NPP	KOM	PS	NPP	KOM	PS	NPP	KOM	PS	NPP	KOM	PS	NPP	KOM	PS	NPP	KOM
BE	1,0	1,0	1,4	1,7	1,3	1,4	-5,1	-5,2	-4,9	-4,2	-4,6	-4,9	106,7	108,3	106,3	107,1	108,1	106,4
DE	0,2	0,4	-0,3	1,8	1,6	0,8	–4 ¼	–2 ½	-2,2	–1 ¾	-2,0	-1,6	67 ¾	65 ¼	64,8	66 ½	64 ¾	63,6
EE	-1,5	-2,0	-2,6	3,0	2,7	1,9	-4,3	-3,3	-2,9	-4,2	-2,9	-2,4	20,2	19,4	19,2	23,6	20,9	20,5
IE	5,6	2,0	-0,9	4,1	4,5	3,0	1,8	1,6	0,9	2,8	1,5	0,6	40,5	41,4	43,0	38,2	38,6	41,4
EL	2,3	2,3	2,4	3,0	3,0	2,3	-1,8	-2,2	-2,3	-0,8	-1,0	-0,9	162,6	159,3	160,9	150,8	152,3	151,9
ES	2,1	2,4	2,4	2,4	2,0	1,7	-3,9	-3,9	-4,1	-3,0	-3,0	-3,2	111,9	108,1	107,5	109,1	106,3	106,5
FR	1,0	1,0	1,0	1,6	1,4	1,2	-4,9	-4,9	-4,8	-4,4	-4,4	-4,4	109,6	109,7	109,6	109,5	109,7	109,5
HR	2,2	2,8	2,6	2,6	2,8	2,5	-0,7	-0,3	-0,1	-1,5	-1,9	-1,8	62,6	60,7	60,8	59,8	58,0	58,8
IT	1,0	0,8	0,7	1,5	1,2	0,9	-4,5	-5,3	-5,3	-3,7	-4,3	-4,4	142,1	140,2	139,8	141,4	140,1	140,6
CY	2,8	2,4	2,2	3,0	2,9	2,6	2,0	2,5	2,3	2,3	2,8	2,1	81,1	81,8	78,4	72,9	74,7	71,5
LV	0,0	1,0	-0,2	2,0	2,5	2,4	-4,0	-2,7	-3,2	-2,5	-2,8	-3,1	39,6	39,9	41,7	39,7	41,0	42,3
LT	0,5	-0,4	-0,4	3,0	1,7	2,5	-2,2	-1,9	-1,6	-1,7	-2,9	-2,3	37,8	37,9	37,3	37,7	39,8	38,3
LU	2,4	1,5	-0,6	3,8	2,5	1,4	-1,5	-1,9	-1,9	-1,7	-2,7	-2,1	26,1	25,0	26,8	27,5	27,8	28,7
MT	4,1	4,1	4,0	4,5	4,2	4,0	-5,0	-5,0	-5,1	-4,3	-4,5	-4,6	54,5	53,1	53,3	55,7	55,6	55,8
NL	1,6	0,7	0,6	1,4	1,5	1,1	-3,0	-1,5	-0,5	-2,6	-2,4	-1,8	48,4	47,7	47,1	48,7	46,9	46,6
AT	0,3	-0,8	-0,5	1,8	1,2	1,0	-3,2	-2,7	-2,6	-1,6	-2,7	-2,4	77,0	76,4	76,3	75,1	76,4	75,6
PT	1,8	2,2	2,2	2,0	1,5	1,3	-0,4	0,8	0,8	-0,2	0,2	0,1	107,5	103,0	103,4	103,0	98,9	100,3
SI	1,8	1,6	1,3	2,5	2,8	2,0	-4,1	-4,5	-3,7	-2,8	-3,8	-3,3	68,9	69,9	69,3	66,5	68,9	68,4
SK	1,3	1,3	1,3	1,8	1,3	1,7	-6,3	-6,2	-5,7	-4,7	-6,5	-6,5	58,7	57,1	56,7	59,3	60,0	59,9
FI	-0,2	0,0	0,1	1,3	1,2	0,8	-2,6	-2,4	-2,4	-2,6	-3,2	-3,2	74,4	74,2	74,3	76,9	76,8	76,9
EA20	**1,1**	**0,9**	**0,6**	**1,9**	**1,7**	**1,2**	**-3,8**	**-3,3**	**-3,2**	**-2,6**	**-2,9**	**-2,8**	**91,9**	**90,7**	**90,4**	**90,8**	**90,0**	**89,7**